

песников избор

Петар Пајић

О ПОЕЗИЈИ ДАНАС

Данас многи кажу да песништво нестаје и да је време у коме живимо време антипоезије. То доказују податком да поезија губи читаоце, да је све мање интересовања за њу.

Да ли је то стварно тако? Да ли је то тачно?

Можемо ли се тако лако помирити са чињеницом да песништво старо колико и реч, а реч колико и Бог, почиње да изумире?

Изумире ли онда и реч, а са њом и сам човек?

Израз *време антипоезије* схватам као критику односа према поезији у овом времену, а не као кризу поезије и песништва.

Време антипоезије је и време антихриста, али и у овом времену Христос је највећи песник.

Поезија је код нас тренутно на маргинама, посебно на оним на којима, као краљица речи, никако не би смела да се нађе на маргинама књижевне критике (која, узгред речено, после Зорана Мишића и Михиза више и не постоји). Препуштена је читаоцима, збуњеним свим оним што им се нуди. Није лако снаћи се међу трговцима речима.

Умемо ли, у ствари, данас да читамо поезију?

Стари Грци су поезији давали посебно место, одвајајући је од уметности, а постављајући питање да ли је старија поезија или филозофија. На ово питање постављено пре више хиљада година није се ни до данас одговорило, нити је појам поезије смештен у одређену дефиницију. Она је и уметност и филозофија и књижевни род и појам лепог и

духовна комуникација. Одговор је увек личан и за њено тумачење једино смисла има аутопоетика која се опет може мењати до сопствене супротности. Све око нас јесте и предмет поезије. Као што у сваком камену, дрвету, глини, већ постоји вајарско дело и само се чека да вајар одбаци оно што је сувишно и да га открије, тако је и песма скривена у нашем говору, само песник треба да одбаци сувишне, а задржи праве речи. Права реч је Истина. Поезија се може схватити и као трагање за истином. За речима које су истините.

Певајући о будућности поезије Бранко Миљковић и Матија Бећковић написали су песме које по својим насловима потиру једна другу, а по својим порукама се, у ствари, допуњују. Бранкова песма је насловљена *Поезију ће сви писати*, а Матијина *Поезију више нико неће писати*. Бранко каже да ће „истина присуствовати у свим речима”, „и неће бити у људском говору таквих речи којих ће се песма одрећи”, а „ко не уме да слуша песму слушаће олују”. Матија каже: „Поезију више нико неће писати/ Опевани предмети напустиће песме/ Незадовољни како су до сада препевани.../ Због угледа у очима правих песника,/ Поезију више нико неће писати”. И Бранко и Матија, сваки на свој начин, рекли су да су поезија и истина једно исто.

Само *истините* речи могу бити језик поезије и правих емоција, иначе песници не би имали језик на коме би певали. Нема те речи која не би могла да уђе у песму ако јој употребимо праву појмовност и значење. Такође, нема ни те речи која дозвољава да буде у песми злоупотребљена. Тада нема песме.

Поезија је антена за успостављање веза са васионом, прошлошћу и будућношћу.

Познат је податак да је Тесла своје једначине из физике решавао уз помоћ поезије и стихова.

Познато је и то да у Кини постоје факултети за алтернативно изучавање медицине. Прве три године на тим факултетима изучава се само поезија.

На крају, коју поруку можемо да извучемо из свега овога што смо рекли? Порука је: научимо да читамо поезију. Биће нам боље.

ЗИМСКИ СЛОГ

Боже, ойейі зима. Бело име.
Мењава у слогу. Север у души.
Залеђене звезде и хладне риме.
Ватра снега која се руши.
Боже, ойейі зима. Бело име.

Речи од леда су у слуху.
Изговорени слогови звоне.
Мрзну се гласови у ваздуху
И руком могу да се склоне.
Речи од леда су у слуху.

Свет се претвара у кристале.
Заустављају се птице од стакла.
Залеђене ватре се пале.
Време је белог, тихог пакла.
Свет се претвара у кристале.

НА ЧИСТУ ВОДУ МИСЛИМ КАД СЕ МОЛИМ

1.

Обична вода, док те гледамо
Учиш нас сасвим једноставна.
Тебе да упамтимо. Да као ти знамо.
Од свих земаљских чуда ти си највише
славна.
Учиш нас како да будемо лепо.
Како да се одморимо. Како да волимо.
Срце у греху пред тобом стрепи.
Само се теби чистој молимо.

2.

Боже, заљубљени смо у воду.
У ту истину. Вода је празник.
Она нас зауставља у ходу:
Пере нам руке. Умива наш лик.
То је тренутак благослова.

Опет за ход добија снагу
Наше тело од олова.
Можемо да пољубимо драгу.

3.

Мирнија све што је дубља. Сама
На свету који није њен, а од ње је.
Без душе тако присна душама.
И тамо где се не види све је.
Пролази не мењајући се. Тамо
Где је нема рађање је њено.
Семе H_2O с кореном у ваздуху. Само
Је време тако безвремено.

4.

Вода је збир свих предела.
Она је пут који путује.
Текла је кроз свет провидног тела,
Све што је видела, ево, ту је
У овој чаши на нашем столу.
Водено тело њено се блиста.
Згрчена пред њом у свом болу
Душа осећа да је иста.

5.

Заробљен морски талас
Кроз стабло у парку хуји.
Његов моћни и дивљи глас
Чују танки славуји.
И нас, сред летње месечине
Опија та песма чиста.
Снага морске пучине
Струји кроз петељку листа.

НИШТА

1.

Кад одеш и кад се затворе врата
За тобом, кад почне по твој лицу
Даљина да се ко магла хвата
И да га претвара у несвестицу,

Кад почне ваздух само да шуми
И пустош неба звезде да мрви
На прогнане звери у шуми,
На очај тешки у мојој крви,

Нико те не може више скрити,
Свет је овај од тебе стваран,
Кад одеш, цео простор ће бити
Са тобом једном подударан.

2.

Свет ће остати твоја слика,
Римован с тобом. Ништа не квари
То што си такла. Као музика
Извираћеш из сваке ствари.

Повлачићеш нове линије
Између небеских, светлих трапеза,
Саткана од чега нико није,
Од дрхтавица и од језа,

Од предела где нисмо били,
Од песме за коју нисмо речи
Ни чули још ни измислили,
Ал која тужно у мени јечи.

ПОСЛЕДЊИ СУСРЕТ

Срешћемо се!
У висини,
У плавој нигдини,
Где множина
Постаје једнина.

Крај је краја
Почетак бескраја,
Нисмо гости
Само у вечности.

Срешћемо се
Кад се све избрише
И кад сенке
Не будемо више.

ДУША ЉУБАВИ

Љубав љубави је право разбојиште,
Али ми волимо ту помаму смелу,
Кад наша душа туђу душу иште
Да буду заједно у једноме телу.

После се обе у ватри униште
И нађемо их негде у пепелу,
Празна небеса почну да нас тиште,
Пепео испуни цео дан, ко зделу.

После љубави само смо згариште
И не разумемо месечину врелу,
Као напуштено и глуво бојиште
Носимо по свету душу изгорелу.

ВЕРОВАЊЕ

Те усне које дивљачки развлаче
Песници и хуље, шофери, матрози,
Као вино су у виновој лози,
Ал нико се јоште тог вина не таче.

Те усне љубави одолеће свима,
Киши и куги, војничкој зарази,
Оне су саме, ја видим на њима
Само једну звезду што се дивно мази.

САМОПОСЛУГА

1.

Као пољубац, као воћка између зграда,
Као посластичарница, сладолед у дан врео,
Таква је била кад је кроз центар града
Пролазила, као Београд цео.

Ишла је Теразијама благо њишући улице
Својим заставама од којих се вид мути,
Ишла је радосно, као са утакмице
Кад крену победници а бука се тек слути.

Видео сам је! Ватра око њеног струка
Обавијала јој је бедра, пела се уз стрме груди,
Вртела се ко обруч у пасу, око кука,
Правила нежни пожар између људи.

Подмлађивало се све. Жар пролећа на лицу
И бистар ваздух око њеног профила,
Бојили су фасаде, сунчали целу улицу
Која је за њом радосно одлазила.

Невидљиво су летели јавни голубови
Правећи тргове на небу. Њихов шум у њеном ходу
Размекшавао је асфал. Померали се безистански стубови
У жељи да тако лако и сами некуда оду.

2.

Ушла је у самопослугу. Све је оживело:
Из млека у тетрапаку замукале су краве,
Зазеленило се упаковано село,
Мора у конзервама почела да се плаве.

У кесу од најлона трпала је континенте
Заробљене дотле у лименке, у тубе,
Сибирског брзог јелена, ливаде покрај Сенте,
Кинеску ласту, шећерна поља са Кубе.

Ловио сам је кроз самопослугу док је замицала
Између рафова пуних шарене робе.
После, кад је изашла, ни сама није знала,
Однела је и моје срце са стварима из торбе.

КРОЗ ТМУШУ

Беше то у време кад ме напусти воља
И кад сам, као магла која се вуче преко поља,
Ишао без циља градским улицама
У старом капуту и поцепаним ципелама,
Никога не сретох на своме путу,
Видех само њу туђом руком огрнуту
Испод дрвореда, оде у вече сиње...

Старим, а срце ми оста детиње.

Гледао сам град како се низ обронке руши
Завејан лишћем и светиљкама у јесењој тмуши,
Ишао сам између шупљих и ољуштених зграда,
Осећао мрак како на мене пада,
Чуо сам само ветар, као нечију руку преко клавира,
Како у голим гранама црног дрвореда свира.

САМО ШТО НИЈЕ СВАНУЛО

Иза прозора само што није свануло
Иако се чини да је још дубока ноћ,
Са зимског неба тек по која пахуља
Лелуја се између зграда.

Толико су лаке те пахуље
Да немају снагу ни да падну.

Пред зору се мрзне,
Опомиње пословица,
Ноћ која је била дуга
Пред зору је најдужа,
Ноћ која је била тешка
Пред зору је најтежа.

Иза прозора само што није свануло.

Као пахуље
Или звук,
Свет само што није умро.

ОПЕЛО ЗА ЛУКУ ПАЈИЋА

1.

Као што је писано:
Ти си земља
Коју дробим у руци.

Света и мирна.
Увек иста.
Увек вечита.
Пуна наших болова. Налик на саму смрт.

Остало је твоје име
Празно и страшно у свету.
Име без господара.

Али ја не верујем у смрт.
Верујем у вечност.
Ти си био,
Ти јеси,
Само си престао да стариш,
Да водиш рачуна о данима,
Само си престао да живиш.

2.

Овим путем
Овиченим травама и споменицима
Завршава се твој живот.
Где, како је све просто!
Мислио сам да је живот нешто више,
Да је вечнији.

Сада,
Ван свих земаљских моћи,
Изједначен са свачим,
Ти си један,
Ти си све,
Тебе нема.

3.

20. јула ујутру,
20. јула док је свитало нама,
Ти си ушао
У своју вечну ноћ.
Престао си да тропиш ваздух,
Заборавао си наједном све,
Изгубио си моћ да волиш,
То више ниси био ти.

4.

Његов гроб у тами и киши
Да ли може да пати, Боже?
Одвојен од времена,
Одвојен од ствари
Које полако почињу
Да му заборављају живот.
Његово лице у мом сећању,
Као у земљи,
Да ли ће почети да тамни?

5.

Отац живи у сину,
Син наслеђује очев живот
И старији је од њега
За своје време.

6.

Искуство твоје смрти у мојој крви
Помера ми сећање у време пре рођења:
Ја сам рекао:
Ето, моја прошлост одлази,
Ти си помислио, блажен:
Мој живот остаје.
Своју смрт победио си мојим животом,
А ја сам свој живот обогатио твојом смрћу.

МОЈА МАЈКА ХЕКЛА

Моја мајка хекла и каже:
„Старост је само велика зима,
Старост је само велика самоћа.”

Из њених прстију излећу
Птице,
Цветови,
Шаре,
Њени прсти лепршају у ваздуху
Као лептирови
Који не могу да полете.

Моја мајка је девојчица,
Видим је како трчи
Кроз сунчану измаглицу,
Низ цветну ливаду,
Од сунчане измаглице међу прстима
Плете себи девојачку спрему.

Ено је у белој венчаници,
Видим девојчицу јури свој сан,
Сан је све већи
А поље је све мање.

Клупко се одмотава.

Моја мајка ће се ускоро удати.

ЖРТВА

Било нас је свакојаких,
Добрих и лоших,
Али смо делили исту судбину,
Свима нам је претило да се смрзнемо
У залеђеној шуми
У којој смо се нашли.

Тада се чуло како се неко моли:
„Господе, спаси нас грешне
И ми смо деца твоја,
Спаси нас који чинисмо зло.
Безгрешни ће се и сами спасти,
Твој посао је да прашташ и спасаваш,
Ти си толико велик да и нас можеш спасти.”

Деси се чудо:
Кроз крошње поче да се рађа светлост,
Поче да трепери лишће и дрвеће,
Букну од сунчевих зрака,
Исплетоше се мреже од врха стабала до земље,
Лествице од неба до нас,
Паде светлост на наша људска лица
Пуна ожиљака од људи и зверињих уједа,
Зверињи уједи су личили на пољупце
Каква су грдила људи направили,
Осветлише се сва лица одједном.

„Морамо се захвалити Свевишњем”,
Повикасмо радосно
„Морамо му принети жртву”.

Изабрасмо онога који се молио за нас
Јер једини беше достојан да буде жртва.

Господе, он ти је најмилији.
И изађосмо из шуме.

КОЊ

Како је величанствен овај коњ,
Као да је цар,
Тако изгледа!
Неко је сигурно у његовом телу
Запалио белу брезову шуму,
Пламен витких бреза вије се у њему
И, погледајте,
Коњ се дими!

Он је господар ових простора,
Преко њих језди као преко неба,
Преврће под собом и цепа као поњаву,
Зелене шуме и златна жита.
Влажне ноздрве осећају му
Мирис семења дубоко под земљом.
А уши, оштро подигнуте,
Чују кишу у високим облацима.

Његове кости су од дугих стрела
Стављених на затегнуту тетиву,
Преко равнице не растурају се,
Лете све у тачном реду,
Његова бедра задимљена
Четири су велике ластавице,
Снажно секу цео предео
И земљу претварају у небо.

Гледају га задивљено младићи,
Осећају љубомору у своме срцу,
Гледају га младе лепотице,
Раширених зеница стежу момцима руке,
Осећају језу по целом младом телу.

Боже, ови леи младићи,
Зар је могуће, завиде једном коњу,
Боже, ове седамнаестогодишње девојке,
Зар је могуће,
Заљубљене су у коња!

Гори бела брезова шума у коњу,
Витки пламен све обавија,
Како се он креће
Тако се и земља љуља,
Одлази све за њим под облаке.

На његовом врату од чврстих струкова ражи,
На дивљем челу од сунчевог белега,
На тврди м сапима
Ишчупаним из земље,
У танким слабинама
Од два замаха српом,
У жилама
Од белих брезових грана,
У трбуху
Од спаљене летине,
Одлази све,
Све лети преко облака.

Одлетеше пшенице и зелена поља,
Одлетеше шуме и дрвене ограде,
И воденице чије се камење још окреће,
И снажни младићи пуни опруга
И младе лепотице заљубљеног срца.

Коњ језди,
Сила виловита,
Не предаје се, узалуд га јуре,
Сви ће изгинути далеко од земље,
Његова лепота која све уништи,
Претвара се у сенку,
У костур на небу.

Нема узде која ће га зауздати,
Међу људима нема јахача за њега.

КАД СУ СРБИ ЧИТАЛИ УШИМА

Кад су Срби читали ушима,
Имали су велике усмене библиотеке,
Гуслари су били књиге,
Књиге су саме ишле по народу,
Говориле су, могле су се чути,
Уместо лепих илустрација
Свирале су и певале.

Кад су Срби читали ушима,
Довољно је било да оду на пијац,
Пред цркву, или на вашар,
Да чују неку књигу,
Да је науче напамет,
Тако су се узгредно и школовали,
Па су се са пијаце враћали као из школе
Са целом библиотеком у глави.

Кад су Срби читали ушима,
Учитељи су им били слепци и просјаци,
Можемо рећи да је то био неписмен народ,
Ал не можемо рећи да је био и неначитан,
Као сада.

СРБИЈА

Ја сам био у Србији,
Србија је на робији!
Срби седе у кафани
Што пијани, што поклани,
Срби леже покрај друма,
Из глава им ниче шума,
А из сваке српске главе
Теку мутне три Мораве.

Српског вођу Карађорђа
Убио је други вођа,
Место где је било клање
Срби зову Радовање.
Убијеном и убици
Дигнути су споменици,

Сад се сваки Србин бије
Са две своје историје.

Србин само из ината
Секирчетом млатне брата,
Док на гробље брат се сели
Србин се сав сневесели,
Празно му у родној кући,
Не може се ни с ким тући!
Жао му је брата, свега,
А досада изједе га.
Мучни Србин досети се,
Узме штрању – обеси се!

Све су српске оранице
Саме као удовице.
Нит се оре, нит се жање,
Србије је стално мање!
Лети јато црних птица
Преко српских ораница.
И гробови небом лете,
Пошли Срби да се свете!

Из детињства видим слику:
Лисица на дрвљанику.
Прелаз, забран и брвине,
Србија од храстовине.
Дувар пуко са свих страна,
А унутра сама Нана.
Нано моја ти нас спаси,
Не дај ватри да се гаси.

Под земљом сам ти видео лице
Србијо, земљо небеснице,
Под земљом теку твоје Бистрице,
Под земљом звоне Грачанице.
Под земљом мач твој и штит се сија,
Под земљом – цела земља Србија.